

YTTRANDE

2021-11-01

SOU 2021:49

Ju2021/02425

Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

Remissvar – Kommuner mot brott SOU 2021:49

Unizon tackar för möjligheten att få yttra sig över utredningen om kommunernas brottsförebyggande ansvar. Unizon är ett riksförbund som samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer samt jourer specialiserade på sexuella övergrepp. Tillsammans arbetar vi för ett jämställt samhälle fritt från våld. Genom att erbjuda stöd och skydd, samt arbeta förebyggande och med påverkan kämpar jourerna varje dag, året runt, för våldsutsatta kvinnor och barns rättigheter och ett liv fritt från våld. Allt utifrån en kunskap om våld, kön, genus och makt.

Unizon ställer sig generellt positivt till förslagen men att utredningen tidigt klargör att man inte uppmärksammar enskilda typer av prevention eller våldsbrott signalerar att man ser mäns våld mot kvinnor som en särfråga och riskerar därmed att försvaga ett kvinnoperspektiv som skulle vara av största vikt att ha med sig i kommunernas fortsatta arbete:

”Brottsförebyggande arbete kan se olika ut beroende på vilken typ av brottslighet som står i fokus. Utredningens uppdrag är generellt och förebyggande av enskilda typer eller kategorier av brott kommer därför i princip inte att uppmärksammas. Det gäller till exempel området våldsprevention som utgör en viktig del i regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.”

Unizon önskar att se ett lagstadgat ansvar för kommunerna att arbeta våldspreventivt mot mäns våld mot kvinnor då vi ser att nuvarande insatser är otillräckliga för att skydda kvinnor och barns mot mäns våld. Sett till antalet kvinnor som mördas av män de har eller haft en relation, som varit tidigare kända inom polis och socialtjänst, samt hur varierande kommunerna idag arbetar med våldsprevention (se t.ex. Unizon och Mäns rapport Ett steg på vägen¹) ser vi att det finns stora utvecklingsområden bland kommunerna. Det saknas systematik och kommunerna väljer idag själva om och hur man ska arbeta våldspreventivt. Ett lagstadgat ansvar att specifikt arbeta förebyggande mot mäns våld mot kvinnor skulle kunna vara ett redskap för att öka arbetet.

¹ <https://www.unizonjourer.se/aktuellt/rapporter-statistik/ett-steg-pa-vagen/>

Unizon är hoppfulla inför för det åtgärds paket regeringen presenterade under sommaren 2021 och det nationellt förebyggande program utredningen här hänvisar till som anledning till att inte specifikt uppmärksamma förebyggandet av relationsvåld, men då åtgärds paketet och nationella programmet ännu inte är resurssatt önskar Unizon att utredningen ändå skulle uppmärksamma specifikt det våldsförebyggande arbetet gällande mäns våld mot kvinnor i denna utredning.

Ett kvinnoperspektiv på brott

Utredningen uppmärksammar i flera stycken skillnaden i mäns och kvinnors livsvillkor vad gäller utsatthet för brott och Unizon vill betona att det är viktigt att se att mäns våld mot kvinnor inte är enstaka brott mot individ, utan att mäns våld mot kvinnor är den yttersta konsekvensen av att vi lever i ett ojämnt samhälle. Rädslan för att utsättas för mäns våld påverkar ständigt kvinnor och flickor och minskar livsutrymmet för hälften av Sveriges befolkning.

Olikheten i utsatthet adresseras bland annat i stycke **3.1**

Även när det gäller utsattheten för brott finns skillnader mellan kvinnor och män. I en studie som genomförts av Brå angående brottsutvecklingen i Sverige under åren 2005–2015 konstateras att skillnaden i utsatthet avseende personbrott mellan kvinnor och män har ökat. Under 2005 uppgav 11 procent av såväl kvinnorna som männen att de utsatts för hot, trakasserier, misshandel, personrån eller sexualbrott. Därefter har andelen män som uppger att de utsatts minskat något medan det motsatta gäller för andelen kvinnor som uppger att de utsatts.

Vid vidare genomgång av den nationella trygghetsundersökningen ser vi skillnader i upplevd otrygghet **3.3**

Brås trygghetsundersökning visar till exempel att kvinnor i samtliga åldersgrupper upplever otrygghet i betydligt större utsträckning än män.

Särskilt gäller det kvinnor som är boende i socialt utsatta områden. Det är 48 procent av de som uppger att de känner sig otrygga vid utevistelse i sitt eget bostadsområde, jämfört med 30 procent i andra urbana områden. Motsvarande siffror för män är 22 procent i socialt utsatta områden och 9 procent i övriga urbana områden. Även Folkhälsomyndighetens folkhälsoenkät visar på stora skillnader mellan olika grupper i samhället när det gäller trygghet och tillit.

Upplevelsen av trygghet påverkar människors hälsa och beteenden, bland annat riskerar otrygghet att leda till känslor av stress, minskad fysisk aktivitet, isolering och minskad tillit. En konsekvens kan vara att människor vidtar begränsande åtgärder i sina liv. Av NTU framgår också att kvinnor gör det i större utsträckning än män, se även avsnitt 15.10. Bristande tillit kan i sin tur ha ett antal negativa effekter både på individ- och samhällsnivå. På individnivå finns samband både med upplevd välfärd och ohälsa.

Att vara otrygg vid utevistelse vid sitt hem och angränsade område har direkt inverkan på en persons livskvalitet med också hur mycket någon deltar i det demokratiska samhället. Att som kvinna vara rädd för att gå ut kan det betyda att man drar sig för att lämna hemmet, delta i föreningsliv eller idrotta, organisera sig och bedriva påverkan i lokalpolitiken. Detta är ett demokratiproblem som behöver uppmärksammas med en könsmaktsanalys och speglas i de insatser som måste förväntas av kommunerna.

15.10 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Utredningen bedömer att förslagen kan ha positiva konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Brottsligheten och dess konsekvenser är inte jämställt fördelade. Män är till exempel kraftigt överrepresenterade bland gärningspersoner. Av lagföringsstatistiken för 2019 framgår att 84 procent av alla personer som lagfördes för brott år 2019 var män.

När det gäller utsatthet för brott visar NTU att det finns skillnader mellan olika brottstyper kopplat till kön. Män är exempelvis betydligt mer utsatta för våldsbrott medan kvinnor är mer utsatta för hot och sexualbrott.

I trygghetsundersökningen beskriver däremot kvinnor att de är mer otrygga och de vidtar också mer begränsande åtgärder i sina liv med anledning av oron för brott. Det kan exempelvis innebära att man väljer en annan väg eller färdsätt på grund av oro för att utsättas för brott. Ett förebyggande arbete som leder till minskad brottslighet och ökad trygghet kan mot denna bakgrund ha stora konsekvenser för jämställdheten. Ökad trygghet kan leda till att kvinnor och män ges mer lika förutsättningar att fritt röra sig i det offentliga rummet. Minskad brottslighet skulle också kunna leda till att vissa grupperingar som upprätthåller destruktiva manliga könsnormer, till exempel föreställningar om att manlighet är förknippat med våld och dominans, skulle försvagas eller upplösas. Förslagen skulle således kunna bidra till att det jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra kan uppnås.

Unizon delar utredningens analys och ser positivt på att utredningen så tydligt fastslår könsskillnaderna i brott och utsatthet och hur det får konsekvenser för jämställdheten i Sverige. Sverige är på många sätt ledade i världen sett till föräldraförsäkringen, jämställdhetsintegreringen, den svenska sexköpslagen och samtyckeslagstiftningen. Trots detta fortsätter mäns grova brottslighet mot kvinnor, vilket visar att kommuners och rättsväsendets arbete med att förebygga brott har varit otillräckligt. Med lagstadgat och detaljstyrt ansvar hyser Unizon förhoppningen att detta skall förbättras.

Stockholm 2021-11-02

Rebecka Andersson, generalsekreterare Unizon

Underlaget är framtaget av Hanna Nordberg, sakkunnig våldsprevention, Unizon